

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Rhaglen Gwella Gwastraff

Crynodeb Gweithredol – Adroddiad Data Cyllid Gwastraff 2021-22

Ionawr 2024

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg

This document is also available in English

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Un Rhodfa'r Gamlas
Heol Dumballs
Caerdydd
CF10 5BF
Ffôn: 029 2046 8600

wlga.cymru

One Canal Parade
Dumballs Road
Caerdydd
CF10 5BF
Tel: 029 2046 8600

wlga.wales

Cynnwys

Crynodeb o'r Prif Ganfyddiadau.....	4
Cyflwyniad.....	7
Newidiadau gwariant allweddol rhwng 2020/21 a 2021/22	8
Grantiau.....	9
Newidiadau Perfformiad Allweddol.....	9
Deunyddiau Ailgylchu Sych	10
Costau casgliadau.....	12
Incwm o werthiant Deunyddiau Ailgylchu Sych	12
Gwastraff Organig	14
Gwastraff Bwyd	14
Gwastraff Gwyrdd	15
Codi Tâl / Peidio â Chodi Tâl	15
Gwastraff Gweddilliol	17
Amllder Gwastraff Gweddilliol.....	17
Màs Gweddilliol a Gasglwyd.....	18
Cynhwysydd Gwastraff Gweddilliol.....	19
Gwaredu Tirlenwi Gweddilliol.....	20
Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref.....	21
Atodiad – Tabl A	23

Crynodeb o'r Prif Ganfyddiadau

Pan roedd pandemig COVID-19 ar ei anterth (2020/21) roedd cynnydd sylweddol yng ngwariant gwasanaeth ailgylchu Cynghorau Cymru oherwydd addasu arferion a systemau gweithio er mwyn cadw at y cyfyngiadau. Yn fwy diweddar mae data 2021/22 yn dangos Cynghorau Cymru ar daith yn ôl i 'normalrwydd' gyda chyfyngiadau'n cael eu codi a gwariant net cyffredinol yn gostwng 3.8% mewn termau real (wedi ei addasu ar gyfer chwyddiant). Mae cyfraddau ailgylchu wedi lefelu i raddau dros y blynyddoedd diwethaf sy'n debygol o fod yn gysylltiedig â chau'r canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref dros dro, atal rhai gwasanaethau gwastraff (gwastraff gwyrdd yn bennaf), a'r cynnydd mewn gwastraff cartref a gyflwynwyd ar ymyl y palmant oherwydd bod angen i filiynau o bobl aros gartref pan roedd y pandemig ar ei anterth.

Cyfradd Ailgylchu

- Yn gyffredinol, mae cyfraddau ailddefnyddio, ailgylchu a chompostio wedi gostwng 0.2%, gan ostwng o 65.4% yn 2020/21 i 65.2% yn 2021/22.
- Yn 2021/22 bu i Gynghorau gwledig gyflawni cyfradd ailgylchu gyfartalog o 67.3%; y gyfradd ailgylchu gyfartalog uchaf o gymharu â Chynghorau Bro (65.7%) a Chynghorau Trefol (63.7%).

Gwastraff Solid Trefol (GST)¹

- Rhwng 2020/21 a 2021/22, bu i'r gwariant gros ar wasanaethau gwastraff gynyddu £16 miliwn, gan gynyddu i £332,984,024. Gwelwyd cynnydd llai o 1.2% o ran gwariant gros mewn termau real.²
- Gwelwyd gostyngiad o 3.8% ran gwariant net mewn termau real dros yr un cyfnod. Dyma'r gostyngiad cyntaf mewn termau real ers 2017/18. Gall y gostyngiad i raddau fod o ganlyniad i ddychwelyd yn rhannol at 'normalrwydd' yn dilyn pandemig COVID-19, a arweiniodd at gostau ychwanegol i Gynghorau.
- Roedd sgil-gynhyrchion GST ar gyfer 2021\22 yn is na'r ffigyrau cyn y pandemig gan barhau tuedd mwy hirdymor o ostyngiad mewn gwastraff.

Gwastraff Cartref³

- Rhwng 2020/21 a 2021/22, bu i wariant net cyffredinol ar wasanaethau gwastraff cartref gynyddu £1.8 miliwn, gan gynyddu i £270.7 miliwn. Gwelwyd gostyngiad o 3.3% o ran gwariant net mewn termau real.
- Rhwng 2020/21 a 2021/22 bu i sgil-gynhyrchion gwastraff cartref ostwng ychydig, gan ostwng i 1,306,273 tunnell. Mae'r ffigwr hwn yn debyg i ffigwr 2019/20 (cyn y pandemig) o 1,303,765 tunnell.

¹Yn cynnwys elfennau o wastraff cartref (deunydd ailgylchu sych, organig, gweddilliol, canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref a Dod â Gwastraff) gwastraff masnachol, gwastraff clinigol, gwastraff swmpus, a chostau eraill sy'n gysylltiedig â GST.

²Wedi ei addasu ar gyfer chwyddiant. Roedd y Mynegai Prisiau Defnyddwyr ar gyfer y 12 mis rhwng mis Ebrill 2021 a mis Mawrth 2022 yn 3.98%

³Yn cynnwys, ailgylchu deunyddiau sych, gwastraff bwyd, gwastraff gwyrdd, gweddilliol, canolfan ailgylchu gwastraff y cartref a gwasanaethau safleoedd dod â gwastraff

Ailgylchu Deunyddiau Sych

- Bu i gostau ailgylchu deunyddiau sych ymyl y palmant ostwng £1.8 miliwn (2.5%), i £72.7 miliwn. Gwelwyd gostyngiad pellach o ran gwariant net mewn termau real, sef gostyngiad o 6.5%.
- Yn ystod 2021/22 bu i Gynghorau glasbrint gyflawni cyfradd ailgylchu ar y cyd o 67%, 2.8 pwynt canran yn uwch na ⁴dulliau casglu eraill.
- Pan fônt yn cael eu cynnwys gyda'i gilydd, roedd cost canolrif gwasanaeth ailgylchu deunyddiau sych Cynghorau glasbrint fesul cartref yn £1.17 yn uwch na dulliau casglu eraill, 58 ceiniog yn uwch na chanolrif Cymru o £51.16 fesul cartref.
- Yn ystod 2021/22, Cynghorau trefol oedd â'r gost net ganolrifol isaf fesul cartref o ran costau casglu deunyddiau ailgylchu sych, sef £32 fesul cartref. Roedd Cynghorau glasbrint £10 fesul cartref yn ddrytach na chanolrif Cymru (£41).
- Yn ystod 2021/22 bu i Gynghorau glasbrint ar y cyfan gael yr incwm canolrifol uchaf o werthiant deunyddiau ailgylchu sych ar sail fesul tunnell o gymharu â dulliau eraill. Bu i Gynghorau glasbrint ddangos cost ganolrifol fesul tunnell o £81.85, £12 yn fwy na dulliau casglu eraill o'u grwpio gyda'i gilydd.
- Bu i'r incwm cyffredinol o werthiant deunyddiau ailgylchu sych fwy na dyblu rhwng 2020/21 a 2021/22, gan gynyddu i £12.2 miliwn, yr incwm uchaf a gofnodwyd hyd yma.

Gwastraff Organig

- Roedd 2021/22 yn dangos cynnydd bach mewn costau gwasanaeth gwastraff organig, gyda gwariant net yn cynyddu i £56.2 miliwn o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Gwelwyd gostyngiad o 3.4% o ran gwariant net mewn termau real.
- Dros y deng mlynedd diwethaf, mae incwm gwastraff gwyrdd wedi parhau i gynyddu o un flwyddyn i'r llall, ac yn 2021/22 gwelwyd cynnydd o £1.8 miliwn (51%) o gymharu â 2019/20. ⁵
- Y gost ganolrifol ar gyfer Cynghorau sy'n codi tâl am eu casgliadau gwastraff gwyrdd yw £83 fesul tunnell; mae hyn £75 yn is na'r gost ganolrifol fesul tunnell ar gyfer Cynghorau nad ydynt yn codi tâl.

Gwastraff Gweddilliol

- Yn 2021/22, gwelwyd rhywfaint o ostyngiad o ran costau cyffredinol gwasanaethau gwastraff gweddilliol, gyda gostyngiad o £44,000 mewn gwariant net o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Gwelwyd gostyngiad o 4% o ran gwariant net mewn termau real.
- Yn 2021/22, gwelwyd y gwariant net isaf ar gofnod o ran gwarediadau tirlenwi, sy'n dangos tuedd tymor hwy.

Mae eraill yn cynnwys ffrwd sengl, ffrwd ddwbl, aml-ffrwd a didoli ymyl y palmant - gweler [Atodiad A](#) am fwy o wybodaeth.

⁵ Gwneir cymhariaeth gyda 2019/20 (cyn y pandemig) gan y bu i rai Cynghorau atal codi tâl yn ystod 2020/21 (y pandemig ar ei anterth)

- Mae Cyngorau sy'n darparu casgliadau gwastraff gweddilliol bob tair neu bedair wythnos wedi casglu ffigwr canolrifol o 53kg fesul cartref yn llai na'r rhai sy'n darparu casgliadau bob pythefnos.
- Roedd cyfradd ailgylchu gyfartalog Cyngorau sy'n casglu bob tair neu bedair wythnos 2% yn uwch na Chyngorau sy'n casglu bob pythefnos; 67.3% o gymharu â 65.3%, yn y drefn honno.
- Ar sail kg fesul cartref (canolrif) bu i Gynghorau oedd yn casglu gwastraff gweddilliol gan ddefnyddio bagiau/sachau gasglu 96kg yn llai o wastraff gweddilliol na'r rhai oedd yn casglu gan ddefnyddio biniau olwynion.
- Roedd gan Gynghorau oedd yn defnyddio bagiau / sachau gyfradd gwastraff wedi'i ailgylchu a'i gompostio ar ymyl y palmant 5% yn uwch ar gyfartaledd.

Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref

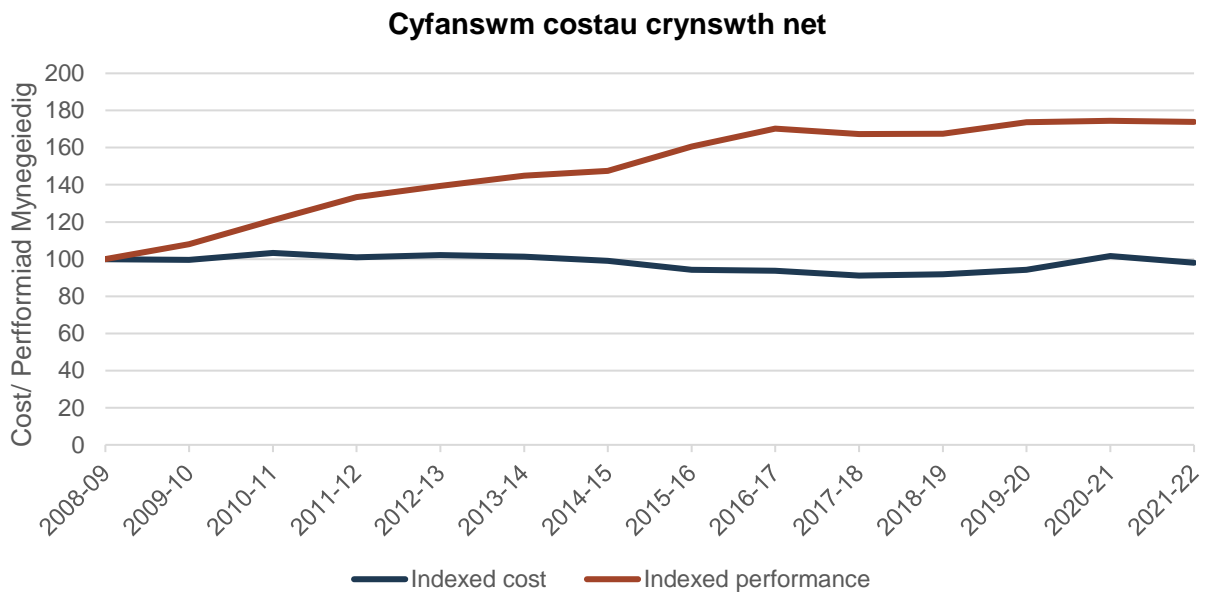
- Yn ystod 2021/22 bu i wariant net canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref gynyddu i £42.6 miliwn, cynnydd o 8.6% (£2.1 miliwn). Gwelwyd cynnydd llai o 1.2% o ran gwariant mewn termau real.
- Gwelwyd cynnydd o £2.20 o ran cost ganolrifol fesul cartref canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref, gan gynyddu i £31.20 fesul cartref o gymharu â 2020/21. Mae'r gost ganolrifol fesul cartref wedi dychwelyd i ffigwr tebyg i'r un 2019/20 (cyn y pandemig).
- Rhwng 2020/21 a 2021/22, gwelwyd cynnydd o 16.8% o ran mewnbwn gwastraff gweddilliol a deunyddiau ailgylchu mewn canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref.
- Bu cynnydd o 46,026 tunnell o ran tunelledd canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref, tra bod tunelledd cyffredinol deunyddiau ailgylchu (sych, organig a gweddilliol) ymyl y palmant wedi gostwng 52,612 tunnell, sy'n dangos newid rhwng tunelledd ymyl y palmant a thunelledd canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref yn dilyn y pandemig.

Cafeat

- Mae pob un o'r 22 Cyngor yn cael eu cynrychioli yn yr adroddiad hwn; fodd bynnag, mae'n bwysig nodi mai amcangyfrif yw ffigyrau Cyngor Wreccsam ar gyfer 2021/22.
- Mewn rhai achosion, gall ffigyrau Cyngorau ar wahân ddangos anghysondebau ac efallai na fyddant yn rhoi'r darlun cyfan; gall hyn fod oherwydd dosraniad. Gall dosraniad ddigwydd rhwng gwasanaethau a rennir a rhwng y broses casglu, trosglwyddo a thrin.
- Mae'r ffigyrau yn yr adroddiad hwn yn cynnwys gwariant ychwanegol mewn perthynas ag ymateb Cyngorau i'r pandemig COVID-19. Nid oedd nifer fechan o Gynghorau yn gallu cynnwys gwariant cysylltiedig â Covid yn eu ffurflenni cyllid WasteDataFlow (Blaenau Gwent, Ceredigion, Torfaen a Wreccsam) ac ni fu'n rhaid i rai Cyngorau ysgwyddo unrhyw gostau o ran Covid.

Cyflwyniad

Mae data 2021/22 yn dangos siwrne Cynghorau Cymru wrth dychwelyd at 'normalrwydd' yn dilyn y pandemig yn 2020/21. Fodd bynnag, mae'n amlwg bod rhai o effeithiau'r pandemig wedi parhau i 2021/22, gyda rhai addasiadau i wasanaethau yn parhau i 2021/22. Gyda llawer o bobl yn debygol o barhau i weithio o gartref yn y dyfodol, mae'n bosib na fydd perfformiad, gwariant a gwasanaeth safonol yn dychwelyd i'r hyn oedd yn arferol cyn y pandemig.

Ffigwr 1

Mae Ffigwr 1 uchod yn dangos sut mae gwariant net ar wasanaethau gwastraff yng Nghymru wedi newid ers i'r prosiect ariannol ddechrau yn 2008/09. ⁶ Mae gwariant mewn termau real wedi aros yn weddol sefydlog dros y pedair blynedd ar ddeg diwethaf. Yn fwy diweddar, rhwng 2018/19 a 2020/21, mae gwariant wedi cynyddu ac yn 2020/21 gwelwyd y cynnydd mynegeiedig mwyaf a gofnodwyd ers 2012/13, gan amlygu'r effaith ariannol mae'r pandemig wedi ei gael ar wasanaethau gwastraff. Yn 2021/22 gwelwyd y gostyngiad cyntaf mewn termau real ers 2017/18, gan adlewyrchu dychweliad tuag at 'normalrwydd' yn dilyn y cyfnod pan roedd y pandemig ar ei anterth.

Yn ystod yr un cyfnod, mae cyfraddau ailgylchu wedi cynyddu'n sylweddol, o 35.6% yn 2008/09 i 65.1% yn 2021/22. Mae'r graff uchod fodd bynnag yn amlygu y bu'r gyfradd ailgylchu yn weddol gyson dros y blynyddoedd diwethaf, rhwng 2019/20 a 2021/22. Gallai'r cysondeb fod yn gysylltiedig ag ymateb Cynghorau i'r pandemig, pan gafodd cyfyngiadau eu cyflwyno, gan gynnwys rhai gwasanaethau a gafodd eu hatal.

⁶Mae costau wedi'u haddasu ar gyfer chwyddiant ac wedi eu mynegeo yn defnyddio data 2008/09 fel gwaelodlin.

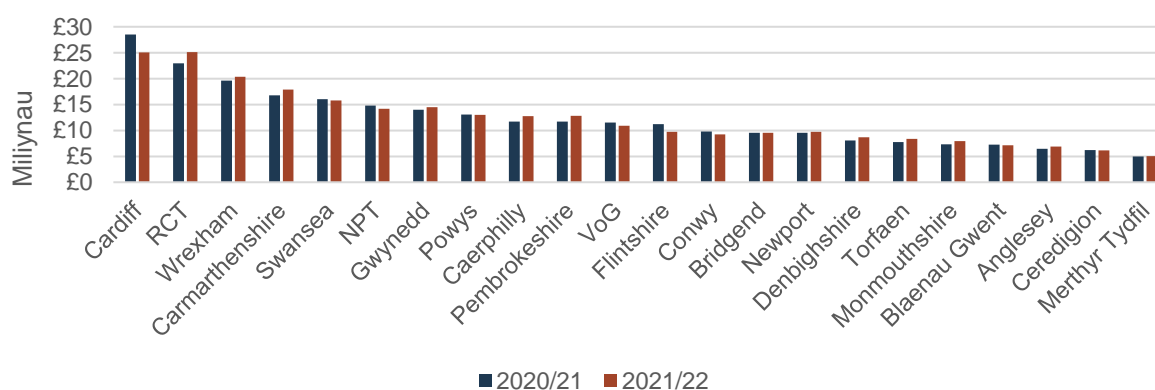
Newidiadau gwariant allweddol rhwng 2020/21 a 2021/22

Mae'r tabl isod yn dangos y gwariant net ar wasanaethau gwastraff yng Nghymru rhwng 2020/21 a 2021/22. Mae'r golofn olaf yn dangos y gwahaniaeth mewn termau real. Dros y cyfnod hwn, gwelwyd gostyngiad o ran holl wariant gwasanaethau gwastraff cartrefi mewn termau real, ac eithrio Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref, gyda chynnydd o 4.64%. Mae'n bwysig nodi nad yw gwasanaethau gwastraff o reidrwydd yn cynyddu gyda chwyddiant, ond cânt eu gwthio'n bennaf gan gostau staff, cludiant a thanwydd a buddsoddiad cyfalaf, ac mae pob un ohonynt yn cael eu gwthio ar gyfraddau gwahanol.

Gwariant ar wasanaethau gwastraff	2020/21 (£)	2021/22 (£)	Gwahaniaeth (£)	Gwahaniaeth (%)	% Gwahaniaeth mewn Termau Real Chwyddiant= 3.98%
Cyfanswm gwariant gros	316,732,160	332,984,024	16,251,864	5.13%	1.15%
Cyfanswm gwariant net	283,348,945	283,826,107	477,162	0.17%	(-) 3.81%
Gwariant net ar wasanaethau gwastraff cartrefi ²	268,818,958	270,654,288	1,835,330	0.68%	(-) 3.3%
Ailgylchu deunyddiau sych (net)	74,563,560	72,716,141	(-) 1,847,419	(-) 2.48%	(-) 6.46%
Gwastraff organig (net)	55,866,396	56,189,247	322,851	0.58%	(-) 3.4%
Gwastraff gweddilliol (net)	98,192,385	98,148,534	(-) 43,850	(-) 0.04%	(-) 4.02%
Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref (net)	39,244,209	42,627,675	3,383,466	8.62%	4.64%
Safleoedd dod â gwastraff (net)	952,408	972,691	20,283	2.13%	(-) 1.85%

Mae Ffigur 2 isod yn dangos y gwahaniaeth yng nghyfanswm gwariant net gwastraff cartrefi pob Cyngor rhwng 2020/21 a 2021/22. Dangosodd deg Cyngor ostyngiad mewn gwariant net, ond gwelwyd cynnydd gan ddeuddeg ohonynt.⁷

Cyfanswm gwariant net gwastraff cartrefi rhwng 2020/21 a 2021/22

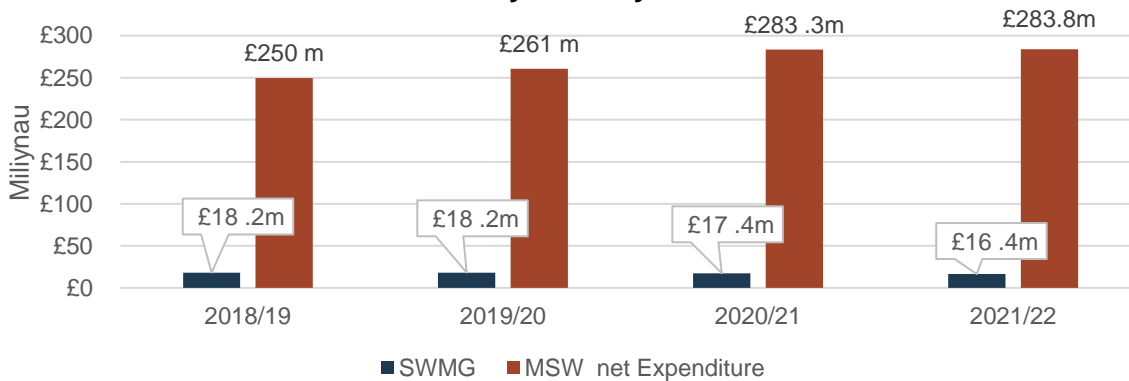
Ffigur 2

⁷Yn seiliedig ar ffigurau gwastraff WDF a gyflwynwyd gan Gyngorau. Sylwer fod rhai Cyngorau wedi cynnwys costau covid ychwanegol yn 2020/21 a rhai yn 2021/22 - fe allai hyn effeithio ar gynnydd a gostyngiadau rhwng y ddwy flynedd.

Grantiau

Mae ffigwr 3 isod yn dangos fod lefel y cyllid trwy'r Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy wedi gostwng dros y 4 mlynedd ddiwethaf, tra bod gwariant net cyffredinol wedi cynyddu. Yn ystod y cyfnod hwn, mae'r cynnydd yng nghyfradd chwyddiant, costau byw, costau ynni a galw cynyddol am wasanaethau wedi golygu fod Cyngorau wedi darparu mwy o adnoddau ar gyfer eu gwasanaethau eu hunain, gan roi rhagor o bwysau ar gyllidebau gwasanaethau. Bydd yn hanfodol i Gynghorau wneud arbedion effeithlonrwydd wrth i'r bwlch rhwng gwariant a chyllid grant gynyddu. Yn y dyfodol, dylai Cyfrifoldeb Estynedig Cynhyrchwyr gyfrannu at gynnal gwasanaethau sy'n ymestyn yr egwyddor mai'r 'Llygrwr sy'n Talu', gan olygu y gallai arian cyhoeddus gael ei wario ar wasanaethau eraill.

Gwariant net gwasanaeth GST a dyraniad Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy

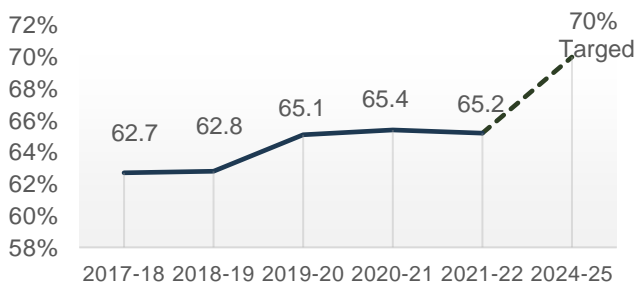

Ffigwr 3

Newidiadau Perfformiad Allweddol

Yn gyffredinol, mae cyfraddau aildddefnyddio, ailgylchu a chompostio wedi gostwng o 65.4% yn 2020/21 i 65.2% yn 2021/22. Mae hyn rhywfaint yn uwch na'r gyfradd yn 2019-20 (65.1%). Bu i ddeg Cyngor (allan o 22) nodi cynnydd yn eu cyfradd ailgylchu, gydag 16 Cyngor yn cyflawni 64% neu uwch.

Cyfradd ailgylchu Cymru

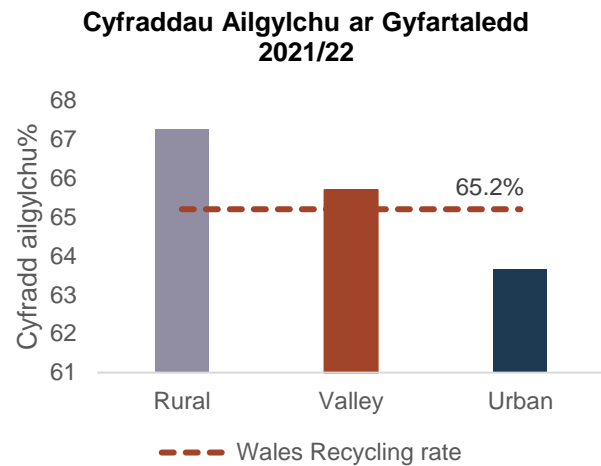
Mae ffigwr 4 yn dangos cyfradd ailgylchu Cymru yn cynyddu rhwng 2017/18 a 2020/21. Mae'r gyfradd ailgylchu wedi lefelu dros y blynyddoedd diwethaf sy'n debygol o fod yn gysylltiedig â'r pandemig. Mae'n amlwg fod gwaith ar ôl i'w wneud i Gymru gyflawni 70% erbyn 2024/25. Mae'n debygol y bydd angen adnoddau ac ymyraethau ychwanegol i Gynghorau Cymru gyrraedd y targed o 70% erbyn 2024/25.

Ffigwr 4

Mae Ffigwr 5 isod yn dangos y cyfraddau ailgylchu cyfartalog a gyflawnwyd yn 2021/22, o'u grwpio yn ôl natur wledig.⁸ Bu i Gynghorau gwledig gyflawni cyfradd ailgylchu gyfartalog o **67.3%**; y gyfradd ailgylchu gyfartalog uchaf o gymharu â Chynghorau Bro (65.7%) a

⁸Gall cyfraddau ailgylchu ar gyfartaledd fod rhywfaint yn wahanol oherwydd talgrynnu.

Chyngorau Trefol (63.7%). Mae'r graff yn dangos bod y gyfradd ailgylchu trefol gyfunol yn llawer is na'r cyfartaledd cenedlaethol. Gallai hyn fod oherwydd bod fflatiau a thai dwysedd uchel gyda diffyg lle a chyfleusterau gwastraff cymunedol, gan gynnwys tai amlfeddiannaeth a phoblogaeth uchel o fyfyrwyr, sy'n fwy anodd i'w cyrraedd ac yn feysydd targed problemus i Gynghorau. Gall natur wledig a demograffig-gymdeithasol fod yn ffactorau sy'n cyfrannu at gyfraddau ailgylchu, ac mae'r ddau y tu hwnt i reolaeth Cyngor.

Ffigur 5

Rhwng 2020/21 a 2021/22 bu i Wastraff Solid Trefol (GST) gynyddu o 1,488,253 tonnall i 1,508,370 tonnall. Fodd bynnag, mae sgil-gynhyrchion 2021/22 yn is na'r ffigur o 1,512,105 tonnall cyn y pandemig (2019/20), gan barhau â thuedd tymor hwy o ran lleihau gwastraff. Mae sgil-gynhyrchion GST wedi gostwng o un flwyddyn i'r llall ers 2015/16 os ydym yn diystyru 2020/21 (y pandemig ar ei anterth), gan amlygu gostyngiad mewn gwastraff GST dros y saith mlynedd ddiwethaf. Gall hyn fod o ganlyniad i nifer o ffactorau, gan gynnwys ond nid yn gyfyngedig i; newid ymddygiad, cyfyngiadau gwastraff gweddilliol, gorfodi a gwell gwasanaethau ailgylchu ymyl y palmant.

Yn ystod yr un cyfnod (2020/21 a 2021/22) bu i sgil-gynhyrchion cartref cyffredinol ostwng o 1,313,339 tonnall i 1,306,273 tonnall. Mae'r ffigur hwn yn debyg i ffigur 2019/20 (cyn y pandemig) o 1,303,765 tonnall gan amlygu dychweliad tuag at 'normalrwydd'. Mae data o ffurflenni cyllid WasteDataFlow yn awgrymu bod y pandemig wedi tarfu ar hynt y targed i leihau gwastraff cartrefi yng Nghymru o 1,289,384 tonnall⁹ ar gyfer 2021/22. Gyda llawer yn debygol o barhau i weithio o gartref yn y dyfodol, gan arwain at fwy o wastraff yn cael ei gyflwyno ar ymyl y palmant, efallai y bydd yn fwy heriol i gyrraedd targedau lleihau gwastraff cartrefi yn y dyfodol. Bydd yn dod yn gynyddol bwysig fod Cynghorau yn gweithredu ymyraethau y tu hwnt i ostwng gwastraff gweddilliol, er enghraifft cynyddu atgyweirio ac ail-ddefnyddio.

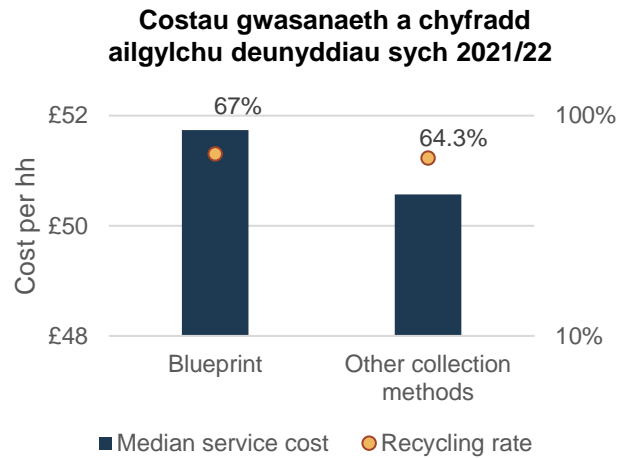
Deunyddiau Ailgylchu Sych

Rhwng 2020/21 a 2021/22 bu i gostau gwasanaeth deunyddiau ailgylchu sych ymyl palmant ostwng £1.8 miliwn, gan ostwng i £72.7 miliwn, gostyngiad o 2.5%. Gwelwyd gostyngiad o 6.5% o ran gwariant net mewn termau real. Gellir cysylltu'r gostyngiad mewn gwariant yn rhannol â chynnydd sylweddol yng ngwerthiant deunyddiau ailgylchu sych yn ystod 2021/22. Dros yr un cyfnod, gwelwyd gostyngiad o bron i 13,000 tonnall (4%), yng nghryswth y deunyddiau ailgylchu sych a gasglwyd. Mae hyn yn debygol o fod oherwydd cynnydd sylweddol y flwyddyn flaenorol; yn ystod y pandemig, roedd cyfyngiadau'r cyfnod clo yn ei

⁹ Ffynhonnell: [Tuag at Ddyfodol Diwastraff, Llywodraeth Cymru](#)

gwneud yn ofynnol i bobl aros gartref, gan arwain at gynnydd mewn tunelledd ymyl palmant. Yn 2021/22, cafodd y cyfyngiadau eu codi, gyda phobl yn dychwelyd yn rhannol at 'normalrwydd', a adlewyrchir yn y gostyngiad yn y deunyddiau ailgylchu sych a gasglwyd ar ymyl y palmant.

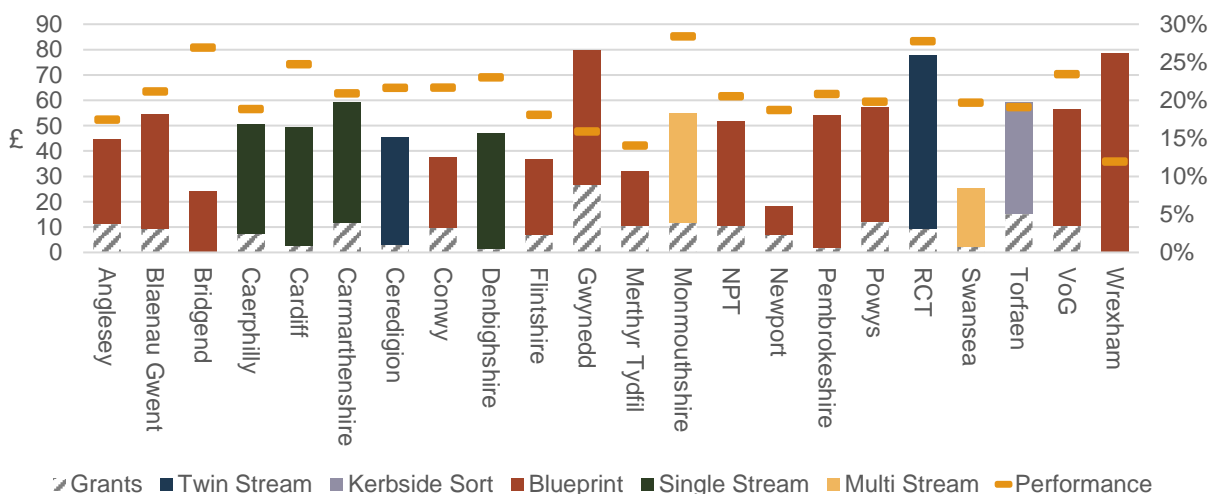
Mae ffigwr 6 yn dangos costau gwasanaeth ailgylchu deunyddiau sych fesul cartref a chyfradd ailgylchu wedi eu grwpio yn ôl dull casglu. Dengys data fod Cynghorau glasbrint, yn ystod 2021/22, wedi cyflawni cyfradd ailgylchu ar y cyd o 67%, 2.8 pwynt canran yn uwch na dulliau casglu eraill. Pan fônt yn cael eu cynnwys gyda'i gilydd, roedd cost canolrif gwasanaeth ailgylchu deunyddiau sych Cynghorau glasbrint fesul cartref yn £1.17 yn uwch na dulliau casglu eraill a 58 ceiniog yn uwch na chanolrif Cymru o £51.16 fesul cartref.

Ffigwr 6

Mae ffigwr 7 isod yn dangos yr amrywiaeth eang mewn costau gwasanaeth deunyddiau ailgylchu sych. Mae Cynghorau glasbrint yn dangos y gost uchaf fesul cartref ond hefyd yn dangos rhai o'r costau isaf. Mae nifer o ffactorau sy'n cyfrannu at ystod eang o amrywiadau cost. Gall y ffactorau hyn gynnwys dulliau casglu, natur wledig, amllder, cerbydau, rheolaeth allanol/fewnol ati. Mae perfformiad gwasanaeth, o ran crynswth y deunyddiau sych a gasglwyd ¹⁰fel cyfran o gyfanswm GST, yn cael ei ddangos fel llinellau oren ar y graff, a nodir gan ddefnyddio'r echelin ar ochr dde'r graff, eto, gwellir gweld amrywiaeth eang.

Cyfanswm cost gwasanaeth ailgylchu deunyddiau sych fesul Cartref, fesul Cyngr 2021-22

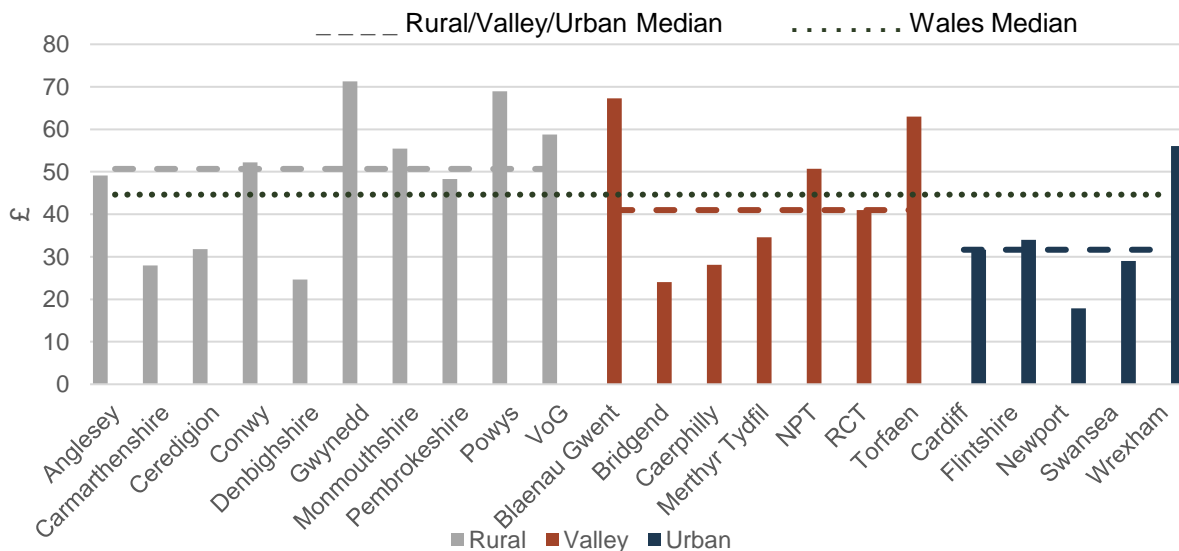
Ffigwr 7

¹⁰Nid yw hyn yn cymryd ystyriaeth o unrhyw halogiad/gwastraff a wrthodwyd.

Costau casgliadau

Rhwng 2020/21 a 2021/22, gwelwyd cynnydd o ran costau gwasanaeth casglu deunydd ailgylchu sych, o £56.2 miliwn i £60.2 miliwn. Mae ffigwr 8 yn dangos cost net casglu deunyddiau ailgylchu sych fesul cartref. Mae Cyngorau trefol yn dangos y gost net canolrif isaf fesul cartref ar £32 fesul cartref. O ran Cyngorau bro a chynghorau gwledig, mae'r ffigyrau'n uwch, sef £41 fesul cartref a £51 fesul cartref, yn y drefn honno. Roedd Cyngorau gwledig £10 yn ddrytach fesul cartref na chanolrif Cymru (£45) sy'n awgrymu y gall natur wledig, ffactor sydd y tu hwnt i reolaeth y Cyngor, fod yn ffactor o ran costau casglu uwch. Mae hyn yn debygol o fod oherwydd dwysedd y boblogaeth, milltired a chostau cludiant ac ati. Mae'n werth nodi bod chwech allan o'r deg o Gynghorau gwledig yn cydymffurfio â'r glasbrint yn ystod y cyfnod hwn.

Cost net casglu deunyddiau ailgylchu sych fesul cartref, fesul Cyngor 2021-21

Ffigwr 8

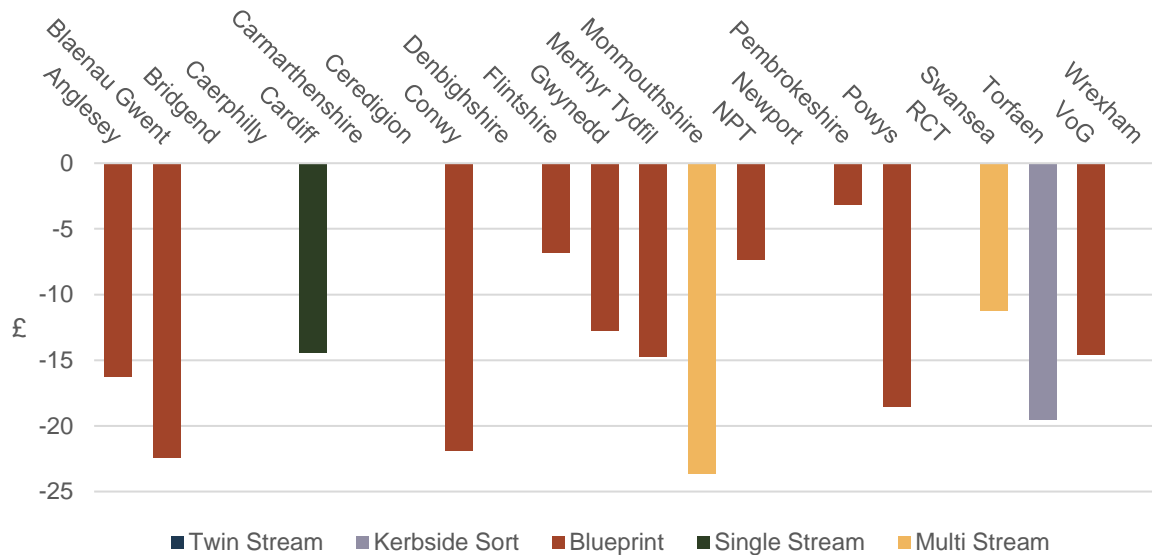
Incwm o werthiant Deunyddiau Ailgylchu Sych

Bu i'r incwm cyffredinol o werthiant deunyddiau ailgylchu sych fwy na dyblu rhwng 2020/21 a 2021/22, gan gynyddu i £12.2 miliwn, y swm uchaf a gofnodwyd ers dechrau gwaelodlin y data yn 2008/09. Gall y cynnydd sylweddol mewn gwerthiant deunyddiau ailgylchu sych fod o ganlyniad i gynnydd ac adferiad yng nghyfraddau'r farchnad, gan arwain at Gynghorau yn cael prisiau uwch fesul tunnell yn dilyn y pandemig. Byddai gwell gwasanaethau ymyl y palmant yn debygol o wella cyfraddau halogiad ac felly'n cynyddu incwm o werthu deunyddiau ailgylchu sych ar gyfer rhai Cyngorau. Daw'r cynnydd ar ôl gostyngiad yn 2020/21, oherwydd gostyngiad yn y pris fesul tunnell am ddeunyddiau, yn sgil y pandemig.

Mae Ffigwr 9 isod yn dangos faint o incwm a gafwyd drwy werthu deunyddiau a gasglwyd ar sail fesul cartref. Mae incwm yn amrywio'n sylweddol ar draws y grŵp ac yn adlewyrchu'r gwahanol gyfluniadau gwasanaeth a threfniadau dan gontract sydd ar waith ar gyfer trin y deunyddiau a gasglwyd. Am resymau sy'n ymwneud â chontract, efallai y bydd incwm deunyddiau ailgylchu rhai Cyngorau wedi'i netio wrth gofnodi'r ffigyrau, ac felly'n dangos fel dim incwm. Mae'r newidynnau hyn yn golygu bod yn rhaid edrych ar y data hwn fel man

cychwyn ar gyfer cwestiynu gwahaniaethau ac na ddylid dibynnu'n gyfan gwbl arno i egluro union sefyllfa pob Cyngor.

Incwm drwy werthu deunyddiau ailgylchu sych fesul cartref, fesul Cyngor 2021-22

Ffigwr 9

Yn ôl y data a'r rhybuddion uchod, ar y cyfan, Cyngorau glasbrint a gafodd yr incwm canolrifol uchaf o werthu deunyddiau ailgylchu sych ar sail fesul tunnell, o gymharu â dulliau eraill, a allai awgrymu deunyddiau o ansawdd gwell a llai o halogiad/deunyddiau nad ydynt yn darged gan Gynghorau glasbrint. Bu i Gynghorau glasbrint ddangos cost ganolrifol fesul tunnell o £81.85, £12 yn fwy na dulliau casglu eraill o'u grwpio gyda'i gilydd.

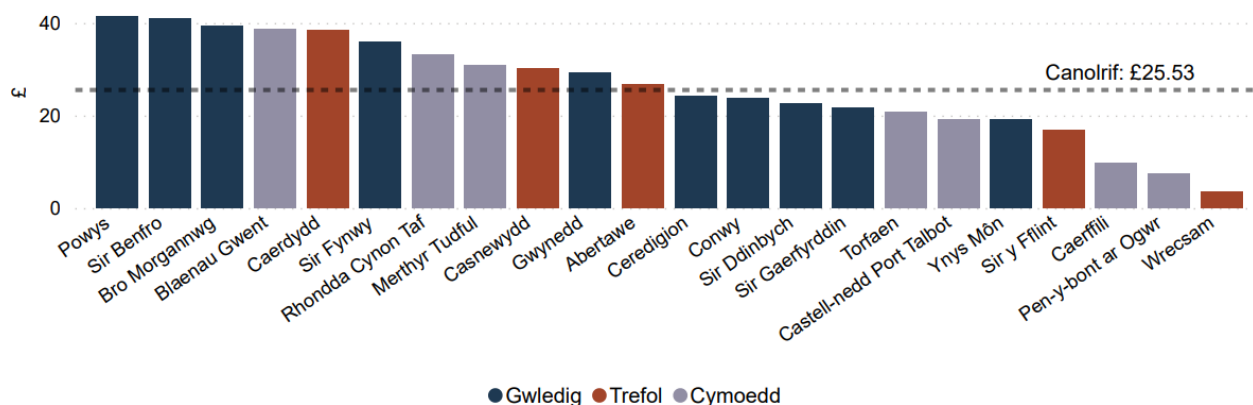
Gwastraff Organig

Yn ystod 2021/22 bu i wastraff organig ostwng ychydig o ran perfformiad a gwariant mewn termau real. Mae hyn yn dilyn cynnydd sydyn y flwyddyn flaenorol a ellir ei gysylltu eto â'r pandemig pan roedd angen i bobl aros gartref gan olygu mwy o wastraff bwyd a gwyrdd yn cael ei gyflwyno ar ymyl y palmant. Mae'r gostyngiad yn ystod 2021/22 yn amlygu dychweliad tuag at 'normalrwydd', er bod nifer o bobl yn parhau i weithio o gartref ac felly gellir parhau i gyflwyno mwy o wastraff ar ymyl y palmant o gymharu â lefelau cyn y pandemig.

Gwastraff Bwyd

Yn ystod 2021/22 bu i gostau gwasanaeth gwastraff bwyd gynyddu £1.7 miliwn, cynnydd o 4.7% a 0.68% wrth gymryd ystyriaeth o chwyddiant. Mae ffigur 10 isod yn dangos amrywiaeth yn y gost fesul cartref, gyda chostau'n amrywio o £3.50 fesul cartref i £41.60 fesul cartref. Dylid cofio bod gwastraff bwyd yn aml yn cael ei gasglu gyda ffrydiau gwastraff eraill, fel arfer deunyddiau ailgylchu sych ar gyfer Cyngorau sy'n didoli ar ymyl y palmant. Yn yr achosion hyn, mae'r ffigurau yn cael eu cyfrifo gan ddefnyddio dosraniad.

Gwariant net ar wasanaethau gwastraff bwyd fesul cartref, 2021-22

Ffigur 10

Yn gyffredinol, bu i wastraff bwyd a gasglwyd ar ymyl y palmant ostwng 4,760 tonnelli. Eto, mae'r gostyngiad yn debygol o fod yn gysylltiedig â chynnydd y flwyddyn flaenorol (2020/21) oherwydd cyfyngiadau'r pandemig. Wrth i bethau ddechrau dychwelyd i 'normal' a phobl yn dychwelyd i'r gwaith, arweiniodd hyn at lai o wastraff bwyd yn cael ei gyflwyno ar ymyl y palmant. Fodd bynnag, o gymharu â data cyn y pandemig, bu i dunelledd gwastraff bwyd gynyddu o 131,498 tonnelli i 141,785 tonnelli rhwng 2019/20 a 2021/22. Gallai hyn fod oherwydd cynnydd mewn cyfranogiad o ganlyniad i bobl yn parhau i weithio o gartref a/neu newid ymddygiad gyda phobl yn defnyddio'r cynwysyddion cywir i ailgylchu eu gwastraff.

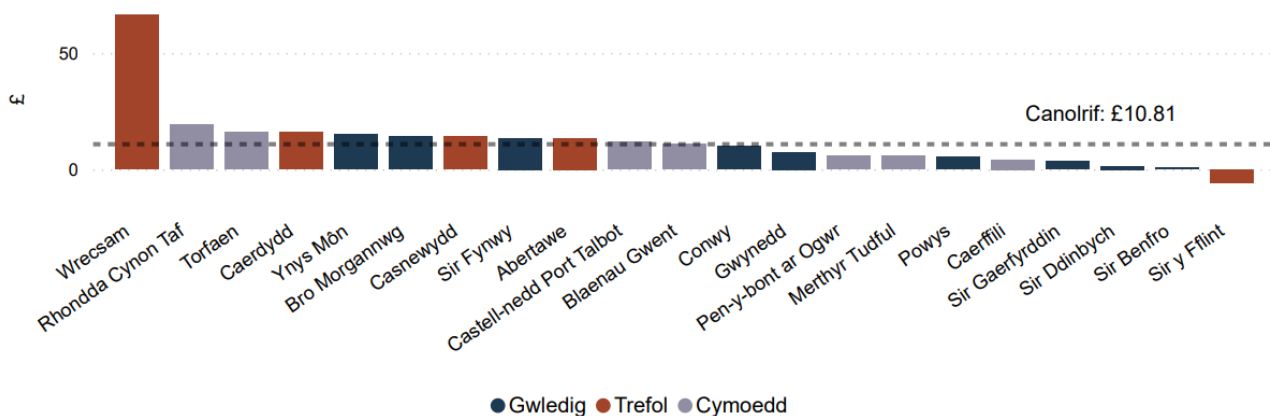
Gwastraff Gwyrdd

Yn gyffredinol bu i wariant gwasanaeth gwastraff gwyrdd ostwng £1.4 miliwn, gostyngiad o 7.5% a 11.4% wrth gymryd ystyriaeth o chwyddiant. Gellir cysylltu'r gostyngiad mewn gwariant gyda chynnydd o £1.4 miliwn mewn incwm gan Gynghorau sy'n codi tâl am y gwasanaeth.

Yn dilyn y pandemig pan fu i rai Cynghorau atal eu casgliadau gwastraff gwyrdd er mwyn blaenoriaethu gwasanaethau craidd, gwelwyd gwasanaeth mwy 'normal' yn weithredol yn 2021/22. Rhwng 2020/21 a 2021/22, bu i dunelledd gwastraff gwyrdd ostwng 5,318 tunnell. Fodd bynnag, o gymharu â data cyn y pandemig, (2019/20), gwelwyd cynnydd o ran tunelledd gwastraff gwyrdd, o 101,126 tunnell i 112,483 tunnell, sy'n dangos cynnydd mewn cyfranogiad. Gallai'r cynnydd mewn cyfranogiad fod yn gysylltiedig â newid ymddygiad gan fod mwy o bobl yn treulio amser yn garddio yn ystod y cyfnod clo; mae data 2021/22 yn awgrymu fod hyn wedi parhau i ryw raddau.

Mae ffigwr 11 isod yn dangos yr amrywiadau yn y gost fesul cartref. Mae'n bwysig nodi bod y gost yn cael ei rhannu gyda chyfanswm nifer y cartrefi, nid nifer y defnyddwyr neu danysgrifwyr. Hefyd, mewn rhai achosion, caiff ffigyrau eu cyfrifo gan ddefnyddio dosraniad wrth eu casglu gyda ffrydiau gwastraff eraill. Mae amrywiadau mewn costau yn debygol o gael eu dylanwadu gan nifer o ffactorau megis natur wledig, math o eiddo, amllder casgliadau ac a godir tâl.

Gwariant net ar wasanaethau gwastraff gwyrdd fesul cartref, 2021-22

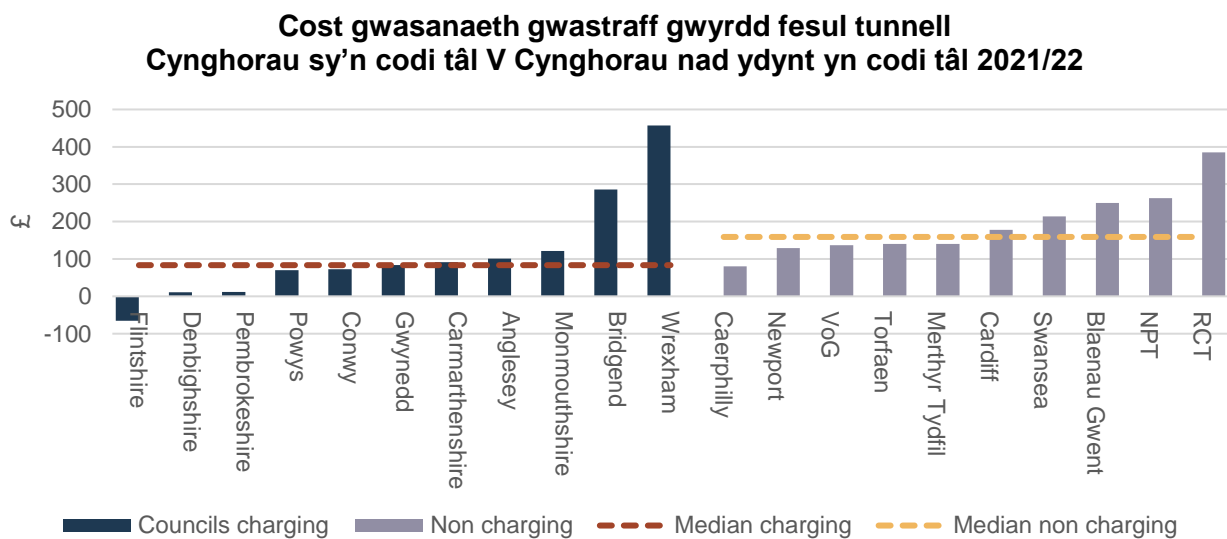
Ffigwr 11

Codi Tâl / Peidio â Chodi Tâl

Yn ystod 2021/22, roedd hanner Cynghorau Cymru yn codi tâl ar breswylwyr am gasglu gwastraff gwyrdd ar ymyl y palmant¹¹ trwy danysgrifiadau blynyddol. Mae'r Cynghorau hyn yn cynnwys Ynys Môn, Pen-y-bont ar Ogwr, Sir Gâr, Conwy, Sir Ddinbych, Sir y Sir y Fflint, Gwynedd, Sir Fynwy, Sir Benfro, Powys a Wrecsam. Mae nifer gynyddol o Gynghorau wedi lleihau eu casgliadau gyda chyfyngiadau tymhorol dros y blynyddoedd diwethaf. Gweler [Atodiad A](#) am ragor o wybodaeth ynghylch manylion y gwasanaeth.

¹¹ Mae Ceredigion hefyd yn codi tâl am gasglu gwastraff gwyrdd, ond cafodd y gwasanaeth ei atal am y rhan fwyaf o 2021 yn dilyn y pandemig ac felly nid ydynt wedi eu cynnwys yn y siartiau gwastraff gwyrdd.

Mae'r graff isod yn cymharu Cyngorau sy'n codi tâl am gasglu gwastraff gwyrdd â Chyngorau nad ydynt yn codi tâl, ar sail y gost fesul tunnell. Mae'r graff yn dangos mai'r 5 Cyngor sydd â'r gost isaf fesul tunnell ar gyfer gwasanaeth gwastraff gwyrdd yw'r Cyngorau sy'n codi tâl am y gwasanaeth. Y gost ganolrifol ar gyfer Cyngorau sy'n codi tâl am gasgliadau gwastraff gwyrdd yw £83 fesul tunnell; £75 yn is na'r gost ganolrifol fesul tunnell ar gyfer Cyngorau nad ydynt yn codi tâl. Dros y deng mlynedd diwethaf, mae incwm gwastraff gwyrdd wedi parhau i gynyddu o un flwyddyn i'r llall, ac yn 2021/22 gwelwyd cynnydd o £1.8 miliwn (51%) o gymharu â 2019/20.¹² Mae'n werth nodi bod wyth allan o'r 11 Cyngor a gododd dâl am gasgliadau gwastraff gwyrdd yn 2020/21 yn Gyngorau gwledig.

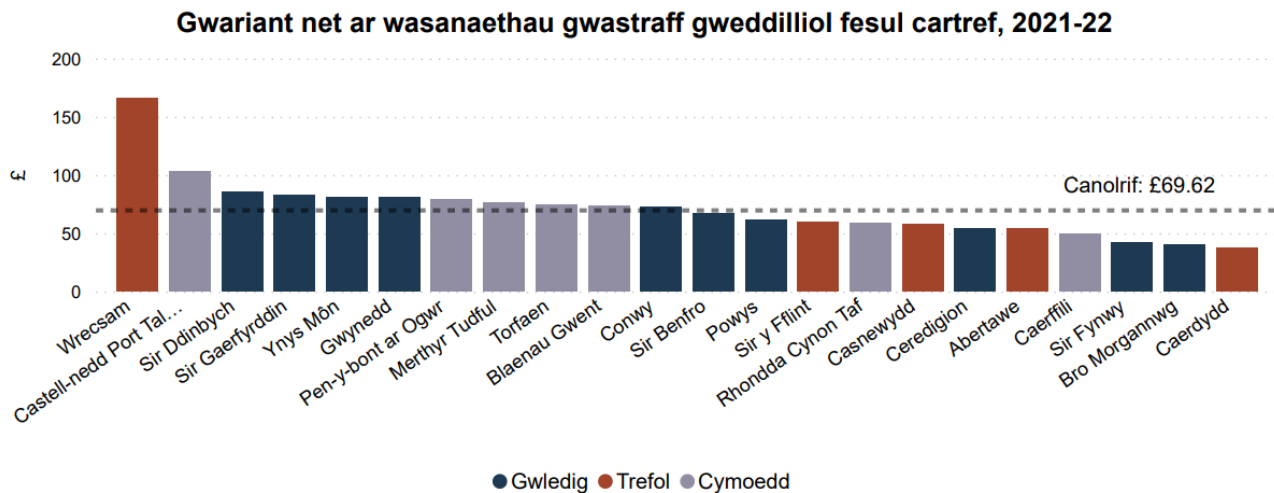
Ffigwr 12

¹² Gwneir cymhariaeth gyda 2019/20 (cyn y pandemig) gan y bu i rai Cyngorau atal codi tâl yn ystod 2020/21 (y pandemig ar ei anterth)

Gwastraff Gweddilliol

Rhwng 2020/21 a 2021/22 ni fu llawer o newid o ran gwariant ar wasanaethau gwastraff gweddilliol, a ostyngodd £44,000 i £98.1 miliwn. Mae costau sydd wedi'u haddasu ar gyfer chwyddiant yn dangos mwy o ostyngiad o ran gwariant mewn termau real, gostyngiad o 4%. Dros yr un cyfnod, gwelwyd gostyngiad o bron i 30,000 tunnell yng nghryswth y gwastraff gweddilliol a gasglwyd. Daw'r gostyngiad mewn cryswth gweddilliol yn sgil cynnydd sylweddol y flwyddyn flaenorol pan roedd y pandemig ar ei anterth pan roedd rhaid i bobl aros gartref ac roedd canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref ar gau dros dro, a arweiniodd at fwy o wastraff yn cael ei gyflwyno ar ymyl y palmant. Gallai'r gostyngiad o ran gwastraff gweddilliol a gasglwyd ar ymyl y palmant yn 2021/22 fod yn gysylltiedig â chynnydd mewn cryswth canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref ar ôl iddynt ailagor, gan amlygu newid mewn tunelledd. Nid yw cryswth gwastraff gweddilliol wedi dychwelyd i'r lefelau cyn Covid yn 2019/20, ond mae'r gostyngiad yn awgrymu dychweliad rhannol at 'normalrwydd'. Er bod cyfyngiadau wedi eu codi, bu i nifer o bobl barhau i weithio o gartref yn ystod 2021/22 sy'n debygol o fod wedi arwain at gyflwyno mwy o wastraff ar ymyl y palmant na'r lefelau cyn y pandemig.

Mae ffigur 13 isod yn dangos y gwariant net ar wasanaethau gwastraff gweddilliol fesul cartref yn ystod 2021/22. Gellir gweld amrywiadau mewn cost ar draws y grŵp ac maent yn debygol o fod wedi eu dylanwadu gan nifer o ffactorau megis dull casglu, amllder, ardal wledig, cerbydau, màs a gasglwyd, rheolaeth allanol/fewnol, dull trin a gwahanol drefniadau contract.

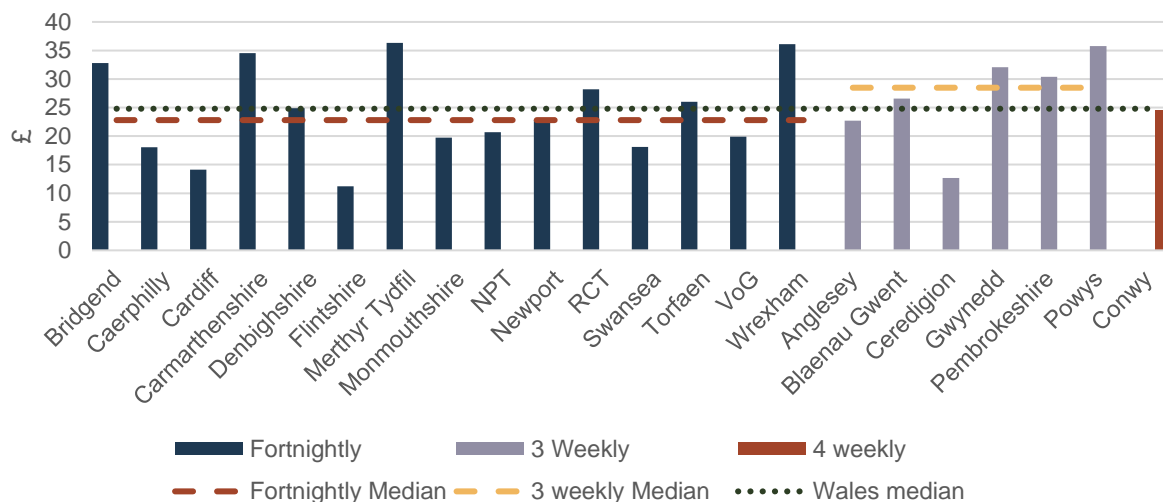

Ffigur 13

Amllder Gwastraff Gweddilliol

Yn ystod 2021/22 roedd pob un o'r 22 Cyngor yng Nghymru yn casglu gwastraff gweddilliol o leiaf bob pythefnos, ac roedd Ynys Môn, Blaenau Gwent, Ceredigion, Gwynedd, Sir Benfro a Phowys yn casglu bob 3 wythnos, a Chonwy yn darparu gwasanaeth bob 4 wythnos. Gweler [Atodiad A](#) am ragor o wybodaeth ynghylch manylion y gwasanaeth.

Cost Net Casglu Gwastraff Gweddilliol fesul Cartref, fesul Cyngor 2021-22

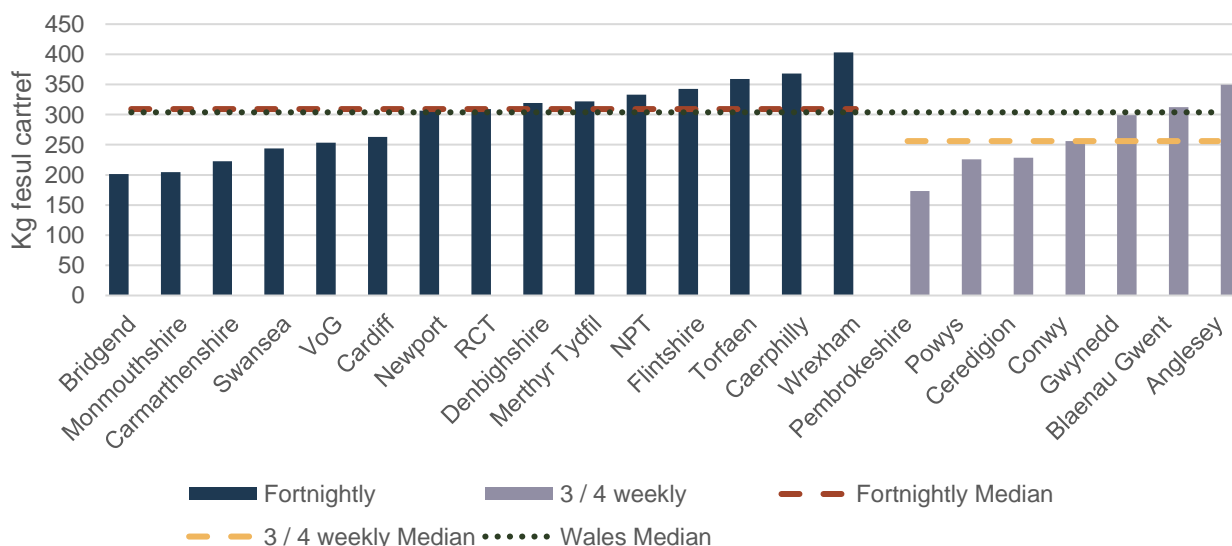

Ffigwr 14

Mae ffigwr 41 yn dangos cost casglu gwastraff gweddilliol fesul cartref. Mae'r graff yn dangos mai Cyngorau sy'n casglu bob pythefnos sydd â'r gost ganolrifol isaf fesul cartref, o gymharu â'r rhai sy'n casglu bob tair neu bedair wythnos, £22.80, £28.48 a £24.80 yn y drefn honno. Unwaith eto, mae'n werth nodi bod 6 allan o'r 7 Cyngor sy'n casglu bob tair/ pedair wythnos yn Gyngorau gwledig, ac mae'n naturiol felly y gallant ddangos costau casglu uwch oherwydd dwysedd poblogaeth, sy'n debygol o arwain at gostau cludiant a milltiredd uwch.

Màs Gweddilliol a Gasglwyd

Gwastraff gweddilliol- kg fesul cartref a gasglwyd Casgliadau bob pythefnos V Casgliadau bob 3/4 wythnos 2021/22

Ffigwr 15

Mae Ffigur 15 uchod yn dangos y crynswth gweddilliol a gasglwyd fesul cartref yn 2021/22 ac yn cymharu Cynghorau sy'n casglu gwastraff gweddilliol bob pythefnos gyda'r rhai sy'n casglu bob tair neu bedair wythnos. Mae'r graff yn dangos bod Cynghorau sy'n darparu casgliadau gwastraff gweddilliol bob tair neu bedair wythnos wedi casglu ffigur canolrifol o 53kg fesul cartref yn llai o wastraff gweddilliol na'r rhai sy'n darparu casgliadau bob pythefnos. Mae hyn yn awgrymu bod casgliadau gwastraff gweddilliol bob tair neu bedair wythnos yn annog preswylwyr i leihau gwastraff gweddilliol. Mae cyfradd ailgylchu gyfartalog Cynghorau sy'n casglu gwastraff gweddilliol bob tair neu bedair wythnos 2% yn uwch na Chynghorau sy'n casglu bob pythefnos; 67.3% o gymharu â 65.3%, yn y drefn honno. Mae'n bwysig nodi bod 6 allan o'r 7 Cyngor sy'n casglu bob tair neu bedair wythnos yn cydymffurfio â'r glasbrint ac yn Gynghorau gweledig; ffactorau a all hefyd gyfrannu at y crynswth a gesglir.

O gymharu Cynghorau yn ôl natur wledig, y Cynghorau gwledig wnaeth gasglu'r crynswth isaf o wastraff gweddilliol yn ystod 2021/22, yn ogystal â'r crynswth uchaf o ddeunyddiau ailgylchu sych ymyl palmant ar sail kg fesul cartref (canolrif). Gallai'r gwahaniaeth mewn crynswth a gasglwyd ar ymyl y palmant fod o ganlyniad i nifer o ffactorau, gan gynnwys ymhlith eraill, amllder, capasiti, cynhwysydd a ddarperir, gorfodi, dull casglu deunyddiau ailgylchu sych. Gall natur wledig a demograffig-gymdeithasol (er enghraifft fflatiau a thai dwysedd uchel, poblogaeth myfyrwyr, tai amlfeddiannaeth, oedran a phroffil) hefyd fod yn ffactorau sy'n cyfrannu at y crynswth a gesglir, ac mae pob un ohonynt y tu hwnt i reolaeth y Cyngor.

Cynhwysydd Gwastraff Gweddilliol

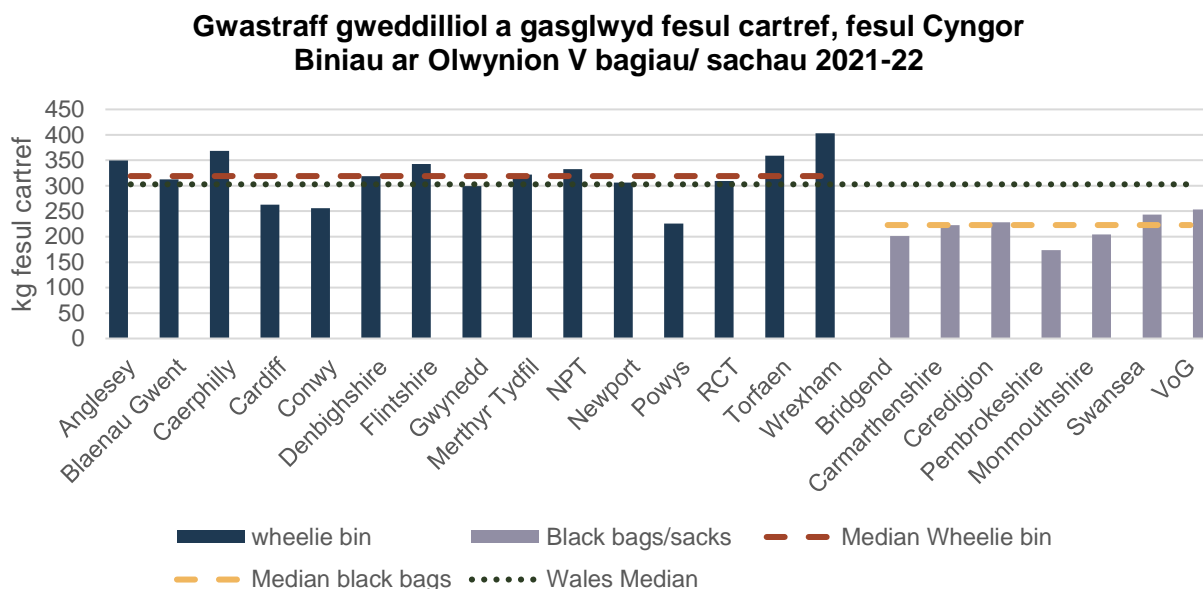
Yn ystod 2021/22, darparodd 15 o Gynghorau finiau ar olwynion safonol ¹³ar gyfer casglu gwastraff gweddilliol ar ymyl y palmant. Defnyddiodd 7 o Gynghorau bagiau neu sachau safonol ar gyfer casglu gwastraff gweddilliol ar ymyl y palmant. Roedd y Cynghorau hyn yn cynnwys Pen-y-bont ar Ogwr, Sir Gâr, Ceredigion, Sir Benfro, Sir Fynwy, Abertawe a Bro Morgannwg. Gweler [Atodiad A](#) am ragor o wybodaeth ynghylch manylion y gwasanaeth.

Gwastraff gweddilliol	Kg a gasglwyd fesul cartref (canolrif)	Y gost ganolrifol fesul tunnell	Cyfradd gyfartalog ailgylchu a chompostio ymyl y palmant
Bin ar olwynion	319kg	£236	36%
Bagiau/ sachau	223kg	£238	41%
Gwahaniaeth	96kg	£2	5%

Mae'r data yn y tabl hwn a Ffigur 16 (isod) yn awgrymu bod Cynghorau a oedd yn defnyddio bagiau / sachau i gasglu gwastraff gweddilliol wedi casglu 96kg fesul cartref (canolrif) yn llai o wastraff ar ymyl y palmant na Chynghorau a oedd yn defnyddio biniau ar olwynion yn ystod 2021/22. Mae'r data'n dangos bod costau Cynghorau sy'n defnyddio bagiau/sachau a Chynghorau sy'n defnyddio biniau ar olwynion yn debyg, ond yn benodol, fod cyfradd ailgylchu a chompostio ymyl y palmant Cynghorau sy'n defnyddio bagiau/sachau 5% yn uwch

¹³Mae rhai o'r Cynghorau sy'n defnyddio biniau ar olwynion yn caniatáu i rai cartrefi nad ydynt yn gallu defnyddio biniau ar olwynion ddefnyddio bagiau, ond ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'r Cynghorau hynny wedi'u categorio fel Cynghorau sy'n defnyddio biniau ar olwynion, gan mai dyna'r cynhwysydd safonol a ddarperir i gartrefi.

ar gyfartaledd. Mae nifer o Gyngorau sy'n darparu bagiau yn Gyngorau gwledig, gyda phoblogaeth ddemograffig hŷn o bosibl. Mae ymchwil yn dangos bod y boblogaeth ddemograffig hŷn yn tueddu i fod yn rhai gwell am ailgylchu. Fel y soniwyd eisoes yn yr adroddiad, mae nifer o ffactorau sy'n cyfrannu at y crynswth a gesglir ar ymyl y palmant, gan gynnwys ymhlith eraill, amllder, capasiti, cynhwysydd a ddarperir, dulliau gorfodi a chasglu deunyddiau ailgylchu sych a ffactorau digyfnewid megis demograffeg.

Ffigwr 16

Gwaredu Tirlenwi Gweddilliol

Yn 2021/22, gwelwyd y gwariant net isaf ar gofnod o ran gwarediadau, sy'n dangos tuedd tymor hwy. Gwelwyd gostyngiad o bron i £1.8 miliwn mewn costau net gwaredu, o tua £5.8 miliwn yn 2020/21 i tua £4 miliwn yn 2021/22. Gall nifer o ffactorau fod wedi cyfrannu at y gostyngiad mewn gwastraff gweddilliol a anfonwyd i safleoedd tirlenwi dros y blynyddoedd, gan gynnwys (ymhlith eraill), Treth Gwarediadau Tirlenwi, a allai fod i raddau wedi cymell dargyfeirio gwastraff o safleoedd tirlenwi i dulliau eraill llai niweidiol megis ailgylchu, ailddefnyddio a throi gwastraff yn ynni. Mae effaith y dreth gwarediadau tirlenwi ar ailgylchu ac ailddefnyddio i'w gweld ym mhrif ganfyddiadau crynoded o'r adolygiad o Ddeddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017: ¹⁴

Rhwng 2018-2022, cynyddodd cyfraddau ailgylchu 2 y cant, er na chynyddodd cyfraddau'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi mewn termau real. Er y gallai'r Dreth Gwarediadau Tirlenwi fod wedi cynyddu ailgylchu, credai rhanddeiliaid fod ffactorau eraill yn dylanwadu (yn benodol arwyddion gwleidyddol fod tirlenwi yn ddewis anghynladwy a thargedau ailgylchu statudol awdurdodau lleol) wedi cael mwy o effaith. (Eunomia/LIC t. 4)

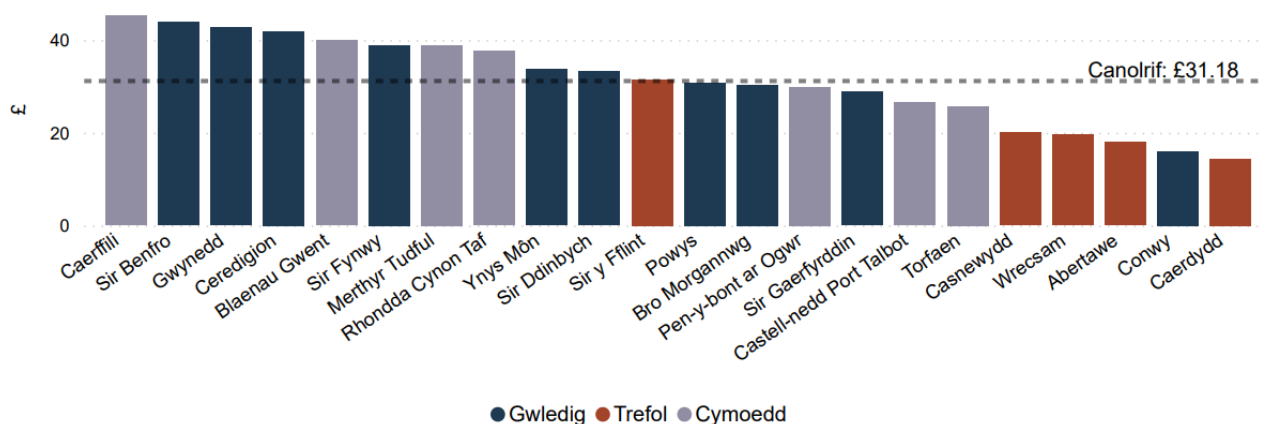
¹⁴ Adolygiad annibynnol o Ddeddf Treth Gwarediadau Tirlenwi (Cymru) 2017: mae crynoded ar gael [yma](#)

Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref

Yn dilyn y pandemig, pan oedd canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref ar draws Cymru ar gau dros dro a systemau archebu yn cael eu cyflwyno, gwelwyd dychweliad tuag at 'normalrwydd' yn 2021/22. Bu i rai Cyngorau barhau i ddefnyddio systemau archebu wrth wneud gwelliannau eraill. Fe ailgychwynnodd gorsafodd didoli gwastraff cyffredinol/gweddilliol a bu i siopau aildefnyddio ailagor i gwsmeriaid ar y safleoedd. Yn ystod 2021/22, cafodd pedair siop aildefnyddio newydd eu hagor gan Gyngorau ym Mlaenau Gwent, Caerdydd, Sir Gâr a Sir Fynwy.¹⁵

Rhwng 2021/21 a 2021/22 gwelwyd cynnydd o 8.6% o ran gwariant cyffredinol canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref, er gwaethaf cynnydd o £2.1 miliwn mewn incwm a gafwyd gan Gyngorau. Mae costau sydd wedi'u haddasu ar gyfer chwyddiant yn dangos llai o gynnydd o ran gwariant mewn termau real (4.6%). Daw'r cynnydd yn dilyn gostyngiad o 7% y flwyddyn flaenorol oherwydd y pandemig, ac mae hyn eto yn dangos dychweliad rhannol at 'normalrwydd'. Dengys y data bod gwariant cyffredinol canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref yn 2021/22 wedi dychwelyd i lefelau cyn y pandemig (2019/20), £42,627,675 a £42,248,897, yn y drefn honno. Mae ffigur 17 isod yn dangos y gwariant net ar ganolfannau ailgylchu gwastraff y cartref yn ystod 2021/22 ar sail cost fesul cartref.

Gwariant net ar wasanaethau canolfan ailgylchu gwastraff cartref fesul cartref, 2021-22

Ffigur 17

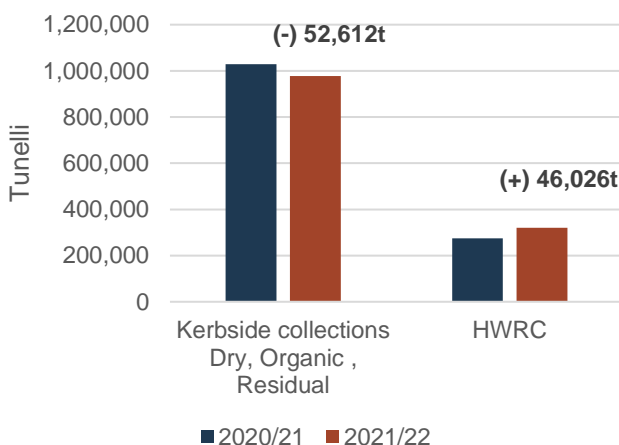
Rhwng 2020/21 a 2021/22 bu i gost ganolrif canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref fesul cartref gynyddu £2.20, gan gynyddu i £31.20 fesul cartref; ffigur tebyg i lefelau cyn y pandemig. Gwelwyd gostyngiad o £10 o ran y gost net ganolrifol fesul tunnell, gan ostwng i £157.91 fesul tunnell o gymharu â 2020/21. Fodd bynnag, o gymharu â ffigurau cyn y Covid, mae gwahaniaeth sylweddol o hyd. Yn 2019/20, gwelwyd ffigur o £120 ar gyfer y gost ganolrifol fesul tunnell, £38 fesul tunnell yn is nag ar ôl y pandemig (2021/22). Mae hyn yn debygol o fod yn rhannol gysylltiedig ag 18% yn llai o fewnbwn mewn canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref, o gymharu cyfnodau cyn ac ar ôl y pandemig (2019/20 a 2021/22).

¹⁵Ceir rhagor o wybodaeth ynghylch canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref a siopau aildefnyddio yn adroddiad meincnodi canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref y Rhaglen Gwella Gwastraff, sydd ar gael ar y [canolbwynt meincnodi ariannol Gwastraff ac Ailgylchu](#).

Yn 2021/22 gwelwyd cynnydd o 16.8% o ran cyfanswm y gwastraff gweddilliol a deunyddiau ailgylchu mewn canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref. Dros yr un cyfnod, bu i'r crynswth o ganolfannau ailgylchu gwastraff y cartref, fel cyfran gyffredinol o ffrydiau gwastraff cartrefi, gynyddu o 21% yn 2020/21 i 24% yn 2021/22. Fodd bynnag, nid yw'r gyfran wedi dychwelyd i lefelau cyn covid (2019/20) o 30%, gan ddangos effaith barhaol y pandemig.

Yn dilyn y pandemig, yn 2021/22 gwelwyd newid mewn tunelli rhwng ochr y palmant (sych, organig a gweddilliol) a chanolfannau ailgylchu gwastraff y cartref. Fel yr amlygwyd yn ffigur 18, bu i dunelledd canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref gynyddu 46,026 tunnell, a bu i dunelledd ymyl y palmant ostwng 52,612 tunnell gan awgrymu wrth i ganolfannau ailgylchu gwastraff y cartref ail-agor ar ôl y pandemig, a phobl yn dychwelyd i'r gwaith, fod llai o wastraff wedi ei gyflwyno ar ymyl y palmant a chymerwyd mwy o wastraff i'r canolfannau, gan amlygu dychweliad rhannol i 'normalrwydd'.

Newid perfformiad gwasanaeth gwastraff cartref rhwng 2020/21 a 2021/22

Ers 2008/09, mae perfformiad ailgylchu wedi **Ffigur 18** cynyddu'n raddol a gwelwyd dirywiad bychan yn 2021/22. Mewn rhai Cyngorau, ble mae systemau archebu wedi cael eu rhoi ar waith, fe'u hystyrir fel rhwystr o ran cael gwared ar wastraff "masnachol" mewn canolfannau ailgylchu gwastraff y cartref. Mae'n bosibl bod y lleihad o ran mewnbwn dros y blynyddoedd diwethaf hefyd yn gysylltiedig â gweithrediad parhaus gwasanaethau ymyl y palmant cynhwysfawr ar draws Cymru, cyfyngiadau gwastraff masnachol, gwiriadau ar bwy sy'n byw ar aelwydydd ac agor siopau aildefnyddio.

Atodiad – Tabl A

Manylion gwasanathau casglu

Cyngor	Dull Casglu Ailgylchu	Amllder Casglu Gwastraff Gweddillio	Daliedydd Gwastraff Gweddillio	Amllder Casglu Gwastraff Gardd	Gwastraff Gardd Ffi	Nifer y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff y Cartref	Nifer y Safleoedd Aildddefnyddio
Ynys Môn	Glasbrint	Bob tair wythnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob pythefnos (cesglir trwy gydol y flwyddyn)	Ffi	2	
Blaenau Gwent	Glasbrint	Bob tair wythnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob wythnos (Tymhorol)	Dim ffi	2	
Pen-y-bont ar Ogwr	Glasbrint	Bob pythefnos	Sachau Glas Ymyl Palmant 65 Litr (2 fag)	Bob pythefnos (Tymhorol)	Ffi	3	1
Caerffili	Cymysg	Bob pythefnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob wythnos (Cesglir trwy gydol y flwyddyn)	Dim ffi	6	1
Caerdydd	Cymysg	Bob pythefnos	Bin 140 Litr ar Olwynion neu Sachau Coch Streipiog (3 bag)	Bob pythefnos neu bob mis dros y Gaeaf	Dim ffi	2	1
Sir Gâr	Cymysg (Bob pythefnos)	Bob pythefnos	Cartrefi yn darparu eu bagiau eu hunain (4 bag)	Bob pythefnos (Tymhorol)	Ffi	4	1
Ceredigion	Dwy Ffrwd	Bob tair wythnos	Cartrefi yn darparu eu bagiau eu	Bob pythefnos ar gais	Ffi Cafodd y gwasanae	4	1

			hunain (dim cyfyngiad)		th ei atal gan amlaf yn 2021/22)		
Conwy	Glasbrint	Bob pedair wythnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Ffi	2	1
Sir Ddinbych	Cymysg (Bob pythefnos)	Bob pythefnos	Bin 140 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Ffi	3	
Sir y Fflint	Glasbrint	Bob pythefnos	Bin 180 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Ffi	5	
Gwynedd	Glasbrint	Bob tair wythnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Ffi	8	1
Merthyr Tudful	Glasbrint	Bob pythefnos	Bin 140 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s (tymhorol)	Dim ffi	2	1
Sir Fynwy	Ffrydiau Lluosog	Bob pythefnos	Cartrefi yn darparu eu bagiau eu hunain (2 fag)	Bob wythnos (tymhorol)	Ffi	4	1
Castell- nedd Port Talbot	Glasbrint	Bob pythefnos	Bin 140 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Dim ffi	3 (mae 1 ohonynt yn safle a rennir gyda Chyngor Powys)	1
Casnewy dd	Glasbrint	Bob pythefnos	Bin 120 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s	Dim ffi	1	1
Sir Benfro	Glasbrint	Bob tair wythnos	Darperir bagiau gwastraff gweddilliol (3 bag)	Bob pythefno s (Tymhorol)	Ffi	6	
Powys	Glasbrint	Bob tair wythnos	Bin 180 Litr ar Olwynion	Bob pythefno s (Tymhorol)	Ffi	5 (mae 1 ohonynt yn safle a rennir gyda Chastell-	

						nedd Port Talbot)	
Rhondda Cynon Taf	Dwy Ffrwd	Bob pythefnos	Cyfuniad o Finiau 120 a 240 Litr ar Olwynion	Bob wythnos a bob pythefnos dros y gaeaf	Dim ffi	6	2
Abertawe	Ffrydiau Lluosog (Bob pythefnos)	Bob pythefnos	Cartrefi yn darparu eu bagiau eu hunain (3 bag)	Bob pythefnos	Dim ffi	5	1
Torfaen	Didoli Ymyl Palmant	Bob pythefnos	Bin 140 Litr ar Olwynion	Bob pythefnos	Dim ffi	1	1
Bro Morgannwg	Glasbrint	Bob pythefnos	Cartrefi yn darparu eu bagiau eu hunain (2 fag)	Bob pythefnos (tymhorol)	Dim ffi	2	
Wrecsam	Glasbrint	Bob pythefnos	Bin 240 Litr ar Olwynion	Bob pythefnos a bob mis dros y gaeaf	Ffi	3	1

I gael rhagor o wybodaeth ynghylch manylion y gwasanaeth, ewch i'r Canolbwynt Meincnodi: <https://www.benchmarkingwales.net/IAS/launch>

